

ЩОДО ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ІНШИХ ОСІБ В ІНТЕРЕСАХ ПРАВОСУДДЯ» (РЕЄСТР. № 5751)

Тетяна Євгенівна ДУНАЄВА,

*канд. юрид. наук, науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України,
<https://orcid.org/0000-0003-3710-1318>*

Ознайомившись із проектом Закону України «Про забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя» [1] пояснювальною запискою до нього, слід зазначити, що метою проекту є приведення функціонування існуючої системи забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя в Україні у відповідність до реалій сьогодення, міжнародних стандартів і рекомендацій, а також кращих іноземних практик у цій сфері правовідносин. Зокрема, шляхом створення дворівневої системи забезпечення безпеки і нового органу такої системи – Національного агентства з питань забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства. Чинний Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (1993) істотно не змінювався, а тому система забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства є застарілою й неефективною та потребує вдосконалення. Законопроект спрямований на відновлення суспільної довіри до вказаної системи забезпечення безпеки та оптимізації використання коштів державного бюджету, призначених на ці цілі; підвищення рівня розкриття злочинів і забезпечення належного відправлення правосуддя у кримінальних провадженнях, участь у яких беруть особливо важливі свідки чи інші учасники судочинства.

Водночас ознайомлення зі змістом проект Закону № 5751 надає підстави стверджувати, що останній потребує істотного доопрацювання. Слід звернути увагу на відсутність у Пояснювальній записці до законопроекту будь-яких даних, які свідчать про масштаби застосування відповідних заходів до конкретних осіб.

Проекту Закону № 5751 за своєю структурою характеризується певною хаотичністю. Наприклад, у ст. 3 законопроекту види заходів забезпечення безпеки названі, а їх зміст розкривається аж у ст. 9; стаття 4 законопроекту «Правова основа забезпечення безпеки» має бути розміщена після статті 1 законопроекту; стаття 5 має бути розміщена у розділі III; стаття 2 – в Особливу частину законопроекту. Після заключних розділів (розділи VI, VII та ін.) з'являється розділ VIII стосовно статусу Агентства. Таке рішення авторів проекту Закону № 5751 не є логічним та загальноприйнятним для структури вітчизняних законів, у зв'язку із чим цей розділ доцільно розмістити перед за-

ключними положеннями законопроекту. Тож текст проекту Закону № 5751 потребує впорядкування.

Крім того, законопроект містить багато оцінних положень, а окремі його норми взагалі є неконкретними, наприклад, у п. 4 ч. 2 ст. 22 йдеться про значущість внеску особи у належне відправлення правосуддя, оцінку важливості її показань тощо, що свідчить про наявність відсильних норм.

У п. 1 ст. 1 «Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб» законопроекту доцільно додати після слів «... цим Законом» слова «правових, організаційно-технічних та інших», оскільки доцільно конкретизувати які саме заходи забезпечення безпеки є. У ст. 3 «Види заходів забезпечення безпеки» законопроекту зазначено 2 види: правові та спеціальні. Логічно доцільно зазначити такі види заходів забезпечення безпеки як загальні та спеціальні. У законопроекті один із недоліків - скорочення видів учасників кримінального процесу, взятих під захист, який зазначений у ст. 6.

Певні зауваження викликає формулювання ч. 1 ст. 6 Проекту Закону № 5751, а саме щодо скорочення кола суб'єктів, які підлягають захисту. Так, не зрозумілими є мотиви виключення із такого кола понятого, адже відповідно до п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України понятий є учасником кримінального провадження. Крім того, враховуючи функцію понятого під час досудового розслідування, уявляється, що такий суб'єкт також має підлягати захисту. Принагідно відмітимо, що чинним Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» понятий передбачений як суб'єкт захисту. У статті 19 законопроекту доцільно зазначити вичерпний перелік заходів соціально-правового характеру, а не надавати таке право визначення переліку Кабінету Міністрів України. Видається, що такий перелік має бути передбачений законом. Конституція України в ст. 3 проголошує людину, її життя та здоров'я, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю, необхідним є забезпечення безпеки свідкам, потерпілим та іншим особам в рамках відповідного правового інституту. Заходи безпеки щодо учасників кримінального судочинства (свідків, потерпілих та їх близьких) в практиці країн ЄС та США існують як частина комплексного інституту забезпечення безпеки таких осіб, що іменується переважно як програма захисту свідків. Залучається до програми широке коло органів, як урядових так і місцевих.

В Україні затвердження Національної стратегії у сфері прав людини від 24 березня 2021 року № 119/2021 зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвих механізмів їх реалізації та захисту, розв'язання системних проблем у зазначеній сфері.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя: проект Закону України (реєстраційний № 5751). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72472 (дата звернення: 07.12.2021).